

Hoop en verwachting (Jesaja 11,1-10; Matteüs 3,1-12)

Overweging 4 december 2016, Theo Brock

De dagen worden kouder en donkerder, niet alleen letterlijk. We kunnen er niet omheen, ook in onze samenleving dreigt het hier en daar killer en troostelozer te worden. We ondervinden allemaal – direct of indirect – het onbehagen van de boze burger, de opkomst van populistische politieke partijen, bootvluchtelingen uit Afrika die maar blijven komen, de haarscheuren in de Europese Unie, de groeiende kloof tussen arm en rijk, de onmacht om iets te doen aan de dreiging van klimaatsverandering. Waarom zijn er voedselbanken nodig in een welvarend land als Nederland? Waarom wordt het steeds moeilijker om bevolkingsgroepen met een verschillende maatschappelijke en religieuze achtergrond te verbinden? Waarom wordt er meer over elkaar dan met elkaar gepraat?

Genoeg aanleiding om te somberen, tenminste als we daarvoor gevoelig zijn. In deze donkere dagen voor Kerstmis beseffen we misschien hoe broos en kwetsbaar we zijn. Gelukkig laten de Bijbellezingen van vandaag een tegengeluid horen. Een tegengeluid waarbij we niet in slaap gesust worden met een dooddoener als *'rustig maar alles komt wel weer goed'*. We worden juist aangespoord om niet bij de pakken neer te zitten, maar om bewust en hoopvol op weg te gaan. In Bijbelse zin is op weg gaan uitzien naar iets dat de moeite waard is en dat ook dichterbij brengen. We worden opgeroepen onze dromen levend te houden, maar ook om kritisch stil te staan bij ons doen en laten hier en nu. Advent vieren betekent immers: uitzien naar een betere toekomst en die hier en nu, stap voor stap voorbereiden.

Wie verwoordt in de Bijbel die droom van een betere toekomst mooier dan de profeet Jesaja? In de eerste lezing wordt beschreven hoe er aan een schijnbaar dode boomstronk een twijgje ontspruit. Nieuw leven waar niemand dat meer verwacht had. Die dode boomstronk staat symbool voor het verval van het eens zo grote koningshuis van David en Salomon. In de tijd van Jesaja hebben de nazaten van deze koningen geen oog meer voor de belangen van het gewone volk. Ook weten de machthebbers van die tijd de ellende van oorlog en ballingschap niet te voorkomen. (Welbeschouwd is het nu in het Midden-Oosten, met name Syrië, niet veel beter). Ondanks deze ellende verwoordt Jesaja de hoop die leeft bij zijn volk dat uit het huis van David, waarvan Isaï de stamvader is, een nieuwe leider zal voortkomen die oog heeft voor mensen die kwetsbaar zijn of verstoken van macht. Deze ideale leider beschikt over een geest van wijsheid en inzicht, een geest van kracht en verstandig beleid, en een geest van kennis en eerbied voor de HEER, zo staat opgetekend in de eerste lezing. Die eigenschappen wensen we natuurlijk alle wereldleiders en alle gezagdragers van de kerk toe. Als dat waar zou kunnen zijn, zou de wereld er misschien stukken mooier en vrediger uitzien.

Welbeschouwd is de droom van Jesaja de poëtische aankondiging van Gods rijk op aarde. In deze droom grijpt de profeet terug op de Bijbelse voorstelling van het aards paradijs. De Hof van Eden waar mens en dier in vrede leven. Waar wilde en tamme dieren elkaar niet naar het leven staan. Waar een kind niet bang hoeft te zijn voor een slang. *Is deze droom van Jesaja naïef?* Ik hoop en geloof van niet. Welbeschouwd is deze droom ook de droom van Gods bedoeling met ons mensen. Wanneer ook wij kunnen geloven in die droom dan zeggen en belijden we dat we ons niet neerleggen bij pessimisme, egoïsme en onrechtvaardigheid. Hoe meer we dat samen dromen, hoe beter het is. Dan koesteren we het licht in onze gemeenschap, dan worden we zelf lichtdragers, dan houden we het gezamenlijk verlangen naar heelheid, vrede en gerechtigheid levend. Maar, dit verlangen krijgt alleen kans als wij zelf in beweging komen. Het gaat niet helpen als u en ik alleen een afwachtende houding

aannemen en denken dat alles wel op zijn pootjes terecht zal komen, of alles maar gelaten over ons heen laten komen. Juist daarom vullen de Bijbelverhalen van vandaag elkaar zo goed aan.

Johannes de Doper staat ons niet toe om de Advent te zien als alleen een wachttijd waarin we dromen van een witte kerst. Er is een glas-in-lood afbeelding van hem te zien in onze kerk, links van het middenpaneel met de lijdende Christus. Niet voor niets zien we een bijl aan de voeten van Johannes de Doper, want, zoals in het evangelie staat opgetekend, *“iedere boom die geen vruchten draagt, wordt omgehakt en in het vuur geworpen”*. Johannes de Doper verkondigt dat het koninkrijk van de hemel nabij is. Hij is de wegbereider van een nog grotere profeet die niet alleen met water maar ook met de heilige Geest en vuur doopt. In die grotere profeet mogen we natuurlijk Jezus herkennen. De wegbereider Johannes de Doper doet echter meer dan aankondigen. Hij is erop uit om mensen in beweging te zetten. Bekeren, dat is omkeren en de juiste richting opgaan. Johannes vroeg de mensen zich te laten dopen als teken van een nieuw begin, als teken van het voornemen anders te gaan leven.

Johannes de Doper is geen lieverdje. Hij gebruikt krachttermen als addergebroed, en dat nog wel tegen de elite van toen. Hij schrikt niet terug om op zere tenen te trappen en de botte bijl te hanteren. Johannes ontmaskert het gedrag van mensen. Hij test hoe oprecht ze zijn. Hij waarschuwt ze om bewust te leven omdat het spreekwoordelijke kaf van het koren gescheiden zal worden. De beste test, toen en nu, ligt natuurlijk in de vruchten die iemand voortbrengt; vruchten van oprechtheid en vruchten van gerechtigheid wel te verstaan. Vandaar die beeldspraak van die boom en zijn vruchten. Behoren tot Gods rijk is een kwestie van betrokkenheid in woord en daad. We kunnen ons misschien anders voordoen dan we zijn, maar uiteindelijk zal toch naar buiten groeien wat in ons hart leeft.

Zo houdt het evangelielieverhaal van vandaag ons weer een spiegel voor. Bijbelverhalen moeten altijd gelezen en geïnterpreteerd worden tegen de achtergrond van ons eigen leven. Een logische vraag m.b.t. het evangelie van vandaag is dan: *Wat kan de oproep tot bekering voor u en mij betekenen?* Bij bekering is het allereerst nodig om eerlijk ten opzichte van jezelf te zijn. Bekeren betekent je eigen tekortkomingen onder ogen willen en durven zien. *Waarvoor en voor wie leef ik? Hoe ga ik om met verantwoordelijkheden voor de leefomgeving en de mensen die mij worden toevertrouwd? Heb ik nog passie om het leven te leven en het kwetsbare te verdedigen? Durf ik nog te geloven in een visioen?* Het regelmatig stellen en beantwoorden van dergelijke vragen is nodig om nieuwe stappen te kunnen zetten, om vol vertrouwen aan een nieuwe toekomst te kunnen werken. Ieder natuurlijk op zijn of haar eigen manier, en met de eigen gaven en mogelijkheden.

Samen op weg durven gaan naar een betere toekomst, daartoe worden we opgeroepen tijdens de advent. En ja, die weg is niet altijd gemakkelijk. Soms duurt die weg 4 weken, soms 40 dagen, maar soms ook 40 jaar door de woestijn. Dat houdt overigens niet in dat wij altijd maar weer volmaakt en vroom moeten zijn. Het onmogelijke wordt niet van ons gevraagd, iedereen heeft zijn tekortkomingen. Als we hoopvol op weg durven gaan, zo wordt ons vandaag voorgehouden, dan mogen we rekenen op Gods inspiratie als we moeilijke keuzes moeten maken, op Zijn mildheid wanneer we tekortschieten, en op Zijn zegen als het ons lukt. Als we dat mogen hopen en geloven, betekent dat natuurlijk ook dat wij mild moeten zijn en dat we ons leven vruchtbaar moeten laten zijn voor elkaar. Kern van het evangelie is dat niemand leeft voor zichzelf. Niemand leeft voor zichzelf. Immers, overal waar mensen zich inzetten voor elkaar, hoe bescheiden dan ook, gloort er iets van een stralende toekomst, is er iets te zien van het licht van Kerstmis.